

## **ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА**

на дисертаційну роботу Зрибнєвої Ірини Павлівни  
«Управління технологічністю підприємництва в умовах структурної  
модернізації національної економіки», подану на здобуття наукового ступеня  
доктора економічних наук за спеціальністю  
08.00.03 – економіка та управління національним господарством

### **Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження**

Забезпечення конкурентоспроможного розвитку інноваційного сектору національної економіки є одним з найважливіших завдань щодо трансформації траєкторії розвитку національної соціальної та соціально-економічної системи. Наявність конкурентоспроможного інноваційного сектору і технологічного (інноваційного) підприємництва, як гравця цього сектору, не лише забезпечує сталий розвиток національної економіки, а й підвищує рівень її інвестиційної привабливості. Упродовж останніх років активної трансформації національної соціально-економічної системи та інтенсифікації розвитку інноваційного сектору національної економіки неухильно зростає увага до проблематики управління технологічністю підприємництва та його прогнозування у контексті вироблення стратегії інноваційного шляху розвитку української економіки. Тому, враховуючи важливість забезпечення конкурентоспроможності українських суб'єктів технологічного підприємництва у довгостроковій перспективі, необхідність систематизації та впровадження інструментарію управління технологічністю підприємництва та його прогнозування вважається нагальним.

В умовах інтенсифікації процесів глобалізації особливої актуальності набуває проблема підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Її можна вирішити лише шляхом глибокого технічного переозброєння виробничого потенціалу, яке потребує активізації інвестиційної діяльності в країні.

Зауважимо необхідність вивчення і глибоке дослідження процесу управління технологічністю підприємництва в умовах структурної модернізації національної економіки.

Актуальність теми дисертаційної роботи підтверджується також тим, що вона виконувалась згідно з планом науково-дослідної роботи Класичного приватного університету: «Розвиток національної економіки в контексті сучасної економічної теорії» (державний реєстраційний номер 0116U000798), в якій дисертант був співвиконавцем.

Можна вважати, що тема дисертаційного дослідження Зрибневої Ірини Павлівни сприяє новому вирішенню наукового завдання – розробці концептуальних, теоретико-методологічних і науково-практичних засад формування та управління технологічністю підприємництва в умовах структурної модернізації національної економіки.

На підставі вищезазначеного, запропонована для рецензування дисертація, безперечно, є актуальною.

### **Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації**

Аналіз змісту дисертації, автореферату, наукових публікацій Зрибневої І.П. дає можливість встановити, що отримані наукові результати є обґрунтованими, достовірними та реальними для застосування у практичній діяльності.

Цьому свідчить широка теоретико-методологічна база дисертаційної роботи, а саме базові положення теорії національної економіки в умовах трансформаційних змін, сучасні концепції розвитку підприємництва та формування стратегії економічного розвитку національного господарства України. Автором з метою розв'язання завдань наукового дослідження в дисертації обґрунтовано застосовано методи наукового пізнання, зокрема: узагальнення, пояснення, групування, аналізу та синтезу, схематичного і графічного зображення, формально-логічний, порівняння, порівняльного аналізу, статистичний, економіко-математичне моделювання, логіко-математичного моделювання, імітаційне моделювання.

Для обґрунтування запропонованих рішень і формулювання остаточних висновків автором доцільно і логічно використано достатньо значну інформаційну базу, зокрема дані Державної служби статистики України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Світового банку, а також результати проведених соціологічних досліджень, експертних оцінок та анкетних опитувань; матеріали періодичних видань та інтернет-ресурсів тощо.

Також, обґрунтованість авторських наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджується практичним впровадженням в діяльність Кабінету Міністрів України, Чернівецької обласної державної адміністрації, Департаменту соціально-економічного розвитку та стратегічного планування Чернівецької міської ради, Ірпінської міської ради, а також у навчальному процесі Класичного приватного університету, Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Представлені в роботі здобувача, Зрибневої І.П., висновки логічно поєднані з положеннями дисертаційної роботи. Висновки внутрішньо

несуперечливі, органічно взаємопов'язані між собою і в сукупності можуть розглядатися як інструментарій щодо управління технологічністю підприємництва в умовах структурної модернізації національної економіки. Результати розрахунків та висновків зроблені на основі отриманих результатів, не викликають сумніву та становлять інтерес для науки і для практики, що дає право стверджувати, що представлені в дисертаційній роботі Зрибневої І.П. наукові положення, висновки і рекомендації є повними, достовірними, системними та обґрунтованими на достатньому рівні.

Основні теоретичні положення, результати прикладних досліджень, викладені в дисертації, апробовано на 18 міжнародних науково-практичних конференціях.

### **Наукова новизна одержаних автором дисертації результатів**

У результаті вирішення поставлених у дисертаційній роботі задач, здобувачем отримано низку наукових положень і висновків, які характеризуються науковою новизною. Вони є обґрунтованими і достовірними, що базуються на поглибленому вивченні й узагальненні достатнього обсягу наукових джерел, а також конкретному застосуванні сучасних методів і прийомів дослідження.

Основний науковий результат, отриманий в дисертації, полягає у наданій уперше моделі формування конкурентного потенціалу суб'єктів технологічного підприємництва, який утворений сукупністю локальних потенціалів (когнітивного, фінансового, кадрового, інформаційного, інфраструктурного), що становить собою комплекс здатностей, ресурсів, резервів, які при ефективному і раціональному використанні забезпечують досягнення стратегічної мети суб'єкта технологічного підприємництва в довгостроковій перспективі.

Заслуговує уваги представлений автором методологічний підхід до оцінки конкурентоспроможності суб'єктів технологічного підприємства, який комплексно відображає в динаміці і структурі наявність здатності суб'єктів технологічного підприємства до конкуренції на обраному ринку (обраних ринках), де головною особливістю цього підходу показано, що він поєднує інтегрування оціночних методичних підходів, що дає змогу підвищити рівень об'єктивності та інформаційно-аналітичної цінності одержаних оціночних результатів.

З метою забезпечення динамічного сталого розвитку і збалансованого зростання національної економіки важливими, на думку здобувача, є запропонована нею функціональна та методична платформа на основі моделі «Triple Helix» для проєктування напрямів розвитку та оптимізації функціонування національної інноваційної системи і дає можливість

використовувати запропонований підхід у створенні механізмів щодо структурної модернізації.

Науковий інтерес становлять запропоновані у роботі інституційні обмеження у використанні моделі «Triple Helix», які передбачають: вплив держави на наукову, освітню та підприємницьку сфери; деформації науково-освітньої сфери, які, на думку здобувача, варто розглядати не як адміністративні бар'єри, а як точки застосування системних зусиль держави, підприємництва та науки для подолання рецесії і технологічного оновлення національної економіки.

У ході дослідження удосконалено теоретико-методологічний зміст економічної категорії «конкурентоспроможність технологічного підприємництва», що визначається здатністю суб'єктів цього сегмента конкурувати з виробниками (продавцями) аналогічного продукту (товару, роботи, послуги) з кращими (унікальним) характеристиками за допомогою ефективного і раціонального використання коштів знанневих та інших ресурсів для забезпечення діяльності, що дає можливість цим суб'єктам максимізувати економічні вигоди, недоступні конкурентам цього або суміжного сегмента.

У процесі дослідження автором розвинуто понятійний апарат у контексті ключових теоретико-методичних положень розвитку технологічного підприємництва, зокрема уточнено, що технологічне підприємництво необхідно розглядати і як особливий функціональний сегмент, і як особливий вид підприємництва, який характеризується високою наукоємністю, якісною новаторською складовою і здатністю отримувати (максимізувати) підприємницькі ренти за рахунок періодичного проведення рекомбінації ресурсів, засобів і чинників виробництва.

Науково-методичний інтерес заслуговує удосконалений автором підхід щодо систематизації основних умов і факторів, що впливають на формування конкурентного потенціалу суб'єктів технологічного підприємництва, яка в полягає в тому, що точно конкретизовані ключові параметри умов, а також ключові характеристики факторів, що визначають наявність у суб'єктів технологічного підприємництва здатності до конкуренції.

З метою збереження сталої динаміки розвитку і підвищення конкурентоспроможності суб'єктів технологічного підприємництва важливим є удосконалений алгоритм підвищення конкурентоспроможності суб'єктів технологічного підприємства, який дає змогу не тільки виявити основні проблеми функціонування та розвитку (в соціальному, економічному чи технологічному аспекті), але і прийняти обґрунтоване рішення щодо необхідних заходів.

Щодо загального розвитку проблеми управління технологічністю підприємництва практичну значимість мають методологічні розробки автора,

зокрема методологічні засади розробки моделі управління конкурентоспроможним і сталим розвитком технологічного підприємництва, методика оцінки ефективності моделі управління конкурентоспроможним і сталим розвитком суб'єктів технологічного підприємництва, заснована на використанні максимінного підходу, а також методологічні засади використання сучасних інструментів (форсайт-проекування і дорожнього картування) в управлінні конкурентоспроможністю технологічного підприємництва.

На основі глибокого аналізу, здобувач уточнює напрями дослідження та визначення комплексу причин прояву технологічного дисбалансу в процесі розвитку національного господарства, що дає змогу орієнтуватися не на зовнішні, а на внутрішні проблеми реального сектору та їх соціальні, політичні, технологічні детермінанти, що у свою чергу дає можливість сконцентрувати шляхи вирішення накопичених проблем і своєчасно виявити приховані проблеми.

Вартим уваги також є запропонована економетрична методологія оцінки глибини та заходів технологічного дисбалансу у розвитку та зростанні національної економіки, які формуються через логістичну рецесію, що дає змогу оцінити потенціал і можливості національної економіки для глибокої трансформації відповідно до глобальної науково-технічної тенденції.

### **Теоретичне і практичне значення результатів дисертаційної роботи**

Зміст автореферату і дисертації Зрибневої І.П. містить наукові положення відповідно до мети дисертаційного дослідження на основі теоретико-методичних напрацювань, розробок та положень, які в комплексі формують підґрунтя для розвитку концептуальних, теоретико-методологічних і науково-практичних засад формування і управління технологічністю підприємництва в умовах структурної модернізації національної економіки.

Практичне значення одержаних результатів дослідження стосуються, зокрема щодо моделі формування конкурентного потенціалу суб'єктів технологічного підприємства, який утворений сукупністю локальних потенціалів (когнітивного, фінансового, кадрового, інформаційного, інфраструктурного) використано в практичній діяльності Кабінету Міністрів України; щодо методики оцінки ефективності моделі управління конкурентоспроможним і сталим розвитком суб'єктів технологічного підприємства, що заснована на використанні максимінного підходу – у діяльності Чернівецької обласної державної адміністрації; щодо методологічних засад використання сучасних інструментів (форсайт-проекування і дорожнього картування) в управлінні

конкурентоспроможністю технологічного підприємництва, які передбачають активне конструювання майбутнього в сьогоденні за рахунок інваріантного передбачення тенденцій зміни соціально-політичних та економіко-технологічних аспектів і середовищних характеристик функціонування суб'єктів технологічного підприємництва – у практичній діяльності Департаменту соціально-економічного розвитку та стратегічного планування Чернівецької міської ради; алгоритм підвищення конкурентоспроможності суб'єктів технологічного підприємництва, який дає можливість не тільки виявити основні проблеми функціонування та розвитку (в соціальному, економічному чи технологічному аспектах), але і прийняти обґрунтоване рішення щодо необхідних заходів діяльності використовується у практичній діяльності Ірпінської міської ради.

Висновки і результати дисертаційного дослідження апробовано у навчальних дисциплінах «Макроекономіка», «Національна економіка» (Класичний приватний університет) і «Регіональна економіка», «Інтелектуальний бізнес», «Економіка підприємств та маркетинг», «Логістика» для студентів економічних спеціальностей (Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича).

### **Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих роботах автора**

Результати наукових досліджень Зрибневої І.П., які покладено в основу її дисертації, опубліковані в статтях, матеріалах конференцій. За темою дисертації опубліковано 40 наукових праць, з них: 1 – монографія, 22 – статті в наукових фахових виданнях України, у тому числі 3 статті у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз, 17 – матеріали конференцій. Загальний обсяг праць – 39,69 д. а., з яких 35,79 д. а. належать особисто авторці.

Повнота викладу основних результатів дисертаційного дослідження в авторефераті і дисертації Зрибневої І.П. відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук.

### **Структура, стиль викладу та мова дисертаційної роботи**

Зміст дисертації і автореферату викладено логічно і послідовно, діловою українською мовою у науковому стилі. Дисертаційна робота характеризується смисловою завершеністю і цілісністю, науковою обґрунтованістю і конкретністю викладення матеріалу. У дослідженні чіткий взаємозв'язок теоретико-методологічних аспектів проблеми з конкретними

науково-методичними практичними рекомендаціями, що свідчить про її високий рівень як наукової праці. Автореферат забезпечує ідентичність основних положень, висновків та пропозицій дисертації. Зміст автореферату розкриває основні результати дисертаційної роботи та має логічну структуру.

Ілюстративний матеріал відображає основні ідеї та висновки дисертаційного дослідження. Структура побудови дисертації Зрибневої І.П. цілком відповідає кваліфікаційним ознакам, що дозволяє зробити висновок про відповідність дисертації вимогам чинного, на сьогодні, в Україні «Порядку присудження наукових ступенів» у цілому.

### **Ідентичність змісту автореферату та основних положень дисертації**

Автореферат дисертації повністю розкриває основні її положення, є ідентичним їй за структурою та змістом, і відповідає вимогам, викладеним для робіт на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

### **Дискусійні питання та основні зауваження**

Оцінюючи позитивно дисертаційну роботу, слід констатувати про наявність певних зауважень та дискусійних положень.

1. Мету дисертаційного дослідження здобувач формулює як розробку ефективних шляхів та концептуальних підходів до побудови системи управління технологічністю підприємництва в умовах структурної модернізації національної економіки, проте, визначені завдання для досягнення поставленої мети чітко не відображають, власне, логіку побудови системи управління технологічністю підприємництва, а радше підвищення конкурентоспроможності технологічного підприємництва та інструментарію управління конкурентоспроможністю технологічного підприємництва.

2. Дисертантом розглянуто основні теоретичні положення та проведено структурний аналіз технологічного дисбалансу національної економіки; виявлено критерії, причини та етапи формування технологічного дисбалансу національної економіки. Але автору доцільно звернути увагу на відмінність понять «технологічне підприємство» і «технологічність підприємства», а також семантичну логіку їхнього використання у тексті дисертації, оскільки останнє відображає об'єкт дослідження.

3. В ході дослідження здобувачем виявлено об'єктивні чинники, які гальмують сходження національної економічної системи на інноваційне підґрунтя, а отже, і конкурентоспроможний розвиток суб'єктів технологічного підприємства. У підрозділі 1.1 здійснено структурний

аналіз технологічного дисбалансу національної економіки, проте варто було б доповнити цей підпункт аналізом природи інновацій через технологію та еволюцією технологічного укладу як однією із умов структурної модернізації національної економіки.

4. Для реалізації заходів з технологічної трансформації національної економіки з використанням моделі потрійної спіралі необхідною умовою є чітке розуміння стану її технологічного розвитку, як загалом по економіці, так і в розрізі галузей, а також регіонів. На стор. 44-46 дисертації автор обґрунтовує необхідність забезпечення збалансованого технологічного розвитку національної економіки шляхом впровадження моделі потрійної спіралі. При цьому рекомендується безпосереднє представлення схеми технологічної теорії потрійної спіралі.

5. Дисертантом проаналізовано концепт вироблення рішень щодо формування конкурентного потенціалу суб'єктів технологічного підприємництва; розглянуто сучасні інструменти в управлінні конкурентоспроможністю технологічного підприємництва. У таблиці 2.1 (стор. 111) визначено напрями державної підтримки малого інноваційно-технологічного підприємництва в зарубіжних країнах, проте, додатково варто зазначити конкретних виконавців (інституції) цих напрямів, а також порівняти вказані напрями державної підтримки в зарубіжних країнах з напрямками державної підтримки малого і середнього інноваційно-технологічного підприємництва в Україні.

6. Автором досліджено основні аспекти сталості розвитку в управлінні конкурентоспроможністю суб'єктів технологічного підприємництва. На рис. 2.3 (стор. 124) щодо моделі формування конкурентного потенціалу суб'єктів технологічного підприємництва слід вказати рівні та конкретних виконавців (інституцій) прийняття ймовірних управлінських рішень як в області освоєння конкурентного потенціалу, так і в області накопичення конкурентного потенціалу.

7. Здобувачем розглянуто взаємозв'язок сталості розвитку суб'єктів технологічного підприємництва з їх конкурентоспроможністю. Також в роботі розроблено модель формування конкурентного потенціалу суб'єктів інноваційного підприємництва, яка становить собою сукупність можливих рішень, спрямованих як на накопичення, так і на використання цього потенціалу в рамках ведення зазначеним суб'єктом економічної діяльності. У таблиці 2.6 (стор. 165) визначені ефекти стійкого розвитку суб'єктів інноваційного підприємництва, тому, вважаємо необхідним у підрозділі 1.1 доповнити понятійний апарат визначенням «інноваційного підприємництва».

Наведені зауваження не зменшують загальної теоретико-методологічної і науково-практичної цінності дисертаційної роботи Зрибнєвої І.П.



## **Відповідність дисертації спеціальності і встановленим вимогам до дисертацій, які подані на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук**

На підставі аналізу змісту і структури дисертації, рівня обґрунтованості й достовірності отриманих результатів, висновків та рекомендацій можна стверджувати, що робота Зрибневої Ірини Павлівни на тему: «Управління технологічністю підприємництва в умовах структурної модернізації національної економіки», представлена на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством відповідає паспорту спеціальності, а запропоновані результати впровадження отриманих рекомендацій у процесі і процедури практичного управління розвитком національної економіки, повнота висвітлення в опублікованих працях всіх нових наукових положень, та рівень їх апробації загалом відповідають всім вимогам, що пред'являються до дисертацій, які подано на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за вказаною спеціальністю.

### **Загальний висновок**

Дисертаційна робота Зрибневої Ірини Павлівни «Управління технологічністю підприємництва в умовах структурної модернізації національної економіки», представлена на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством, є самостійною, завершеною науковою працею, в якій розроблено ефективні шляхи та запропоновано концептуальні підходи до побудови системи управління технологічністю підприємництва в умовах структурної модернізації національної економіки.

Проведений аналіз дисертаційної роботи дозволив зробити висновки, що наукові положення мають достатній рівень обґрунтованості, їх достовірність і новизна є об'єктивними та відображають підхід здобувача до розроблення ефективних шляхів і концептуальних підходів до побудови системи управління технологічністю підприємництва в умовах структурної модернізації національної економіки.

Автореферат повністю відображає основні положення, висновки і рекомендації дослідження, є ідентичним з результатами дисертаційної роботи.

Дисертаційна робота Зрибневої Ірини Павлівни «Управління технологічністю підприємництва в умовах структурної модернізації національної економіки» та автореферат за складом вирішених задач відповідають паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління

національним господарством і вимогам пп. 11,12,13,14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, зі змінами, що внесені Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р. та № 1159 від 30.12.2015 р.

У зв'язку з цим, можна вважати, що автор дисертації, Зрибнева Ірина Павлівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

**Офіційний опонент:**

проректор з науково-педагогічної діяльності приватного закладу вищої освіти «Міжнародний європейський університет», доктор економічних наук, доцент



**О. М. Гуцалюк**

Підпис Гуцалюка О.М. засвідчує: вчений секретар приватного закладу вищої освіти «Міжнародний європейський університет»



**О. А. Кузьменко**